

Første Afdeling.

Familieforhold, Skolegang, Tyendeforhold og Umyndighedsforhold, samt Værnepligt.

Tredie Kapitel.

Forældres og Børns gjensidige Pligter

1. Ægtebørn ere de, som ere fødte af Forældre, der ere ægteviede med hinanden, omendskjønt de kunde være fødte, førend Forældrene kom sammen i Ægteskab (D. L. 5 - 2 - 32), hvilket endog gjælder, om Manden gifter sig med en Anden, og først efter dennes Død med Barnets Moder.

- Hertil kommer nu ogsaa Børn, hvis Forældre have indgaaet borgerligt Ægteskab, der naturligviis ere ægte Børn, da Forældrene, skjøndt ikke ægteviede, dog leve sammen i lovligt Ægteskab.

- Virkningen af Barnets ægte Fødsel er, at det tager Arv efter Fader og Moder (5 - 2 - 30), medens et uægte Barn i Regelen intet arver efter sin Fader, men tager derimod efter Moderen og hendes Slægtninge fuld Lod lige med ægte Børn; med mindre det er et Horebarn og avlet med en gift Kone; thi da arver det hverken Fader eller Moder.

2. Ifølge Danske Lovs 5 - 2 - 33 skulde det Barn ogsaa ansees for ægte, som fødtes af Fæstefolk, dersom de vare trolovede og Vielsen berammet, men Fæstemanden døde forinden, naar det derhos kunde bevises eller forfares, at Barnet var avlet efter at Forældrene vare af Præsten trolovede.

- Da imidlertid den høitidelige Trolovelse, hvortil her sigtes, nu ikke mere finder Sted, og Lovstedet saaledes ikke var anvendeligt, bestemmer Forordn. af 21 Mai 1845 istedet derfor: at et udenfor Ægteskabet født Barn skal være arveberettiget efter Fader og Fædrenesfrænder, saafremt Forældrene inden dets Fødsel, ved at bestille Tillysning til Ægteskab, eller at løse Vielsesbrev, eller, naar Manden henhører til Søetaten, ved at løse Friseddel, have tilkjendegivet den Hensigt at indgaae Ægteskab, men Vielsen er bleven forhindret ved Faderens kort efter indtrufne Død, eller anden ham utilregnelig og indtil hans Død vedvarende Hindring, saasom Sygdom eller Fangenskab. Dette gjælder imidlertid kun med Hensyn til den sædvanlige Slægtskabsarv og bliver uden Anvendelse paa de Familieeiendomme, med Hensyn til hvilke en særegen Arvefølge er indført, ligesom heller ikke det Barn, der er i fornævnte Tilfælde, kan gjøre Fordring paa de særdeles Rettigheder, som ifølge Faderens Stilling tilkommer hans ægte Børn. (Forordn. § 9).

Skjøndt Forordningen kun omtaler Faderens Død m. m. synes dog lignende Grunde fra Moderens Side, f.eks. hendes Død i Barselseng efterat Tillysning var bestilt, at kunne gjøres gjældende til Fordeel for det uden foregaaet Vielse fødte Barn (Algreen-Ussings Haandbog. i Arveretten Pag. 47).

3. Det tilkommer Moderen at beholde og opdrage sit uægte Barn, og Faderen kan ikke imod hendes Villie tage det til sig.

- Dog skal Faderen tilligemed Moderen bære Omsorgen for dets Opdragelse, og efter hans Formue erlægge i det Mindste Halvdelen af de Omkostninger, som dets nødtørftige Underholdning, efter Øvrighedens Skjønnende, udfordrer, indtil det er 10 Aar gammelt. (Fr. 14 Oktober 1763 og 30 Mai 1794). Denne Forpligtelse er ved Pl. af 6 Dcbr. 1839 udstrakt indtil Barnet har opnaaet 14 Aars Alderen, dog at Bidraget for de sidste 4 Aar, men Hensyn til at Barnet da i Almindelighed kan begynde at erhverve Noget, kan ved Øvrighedens Resolution nedsættes under det, som for de første 10 Aar har været bestemt.

Dersom imidlertid Moderen enten er død, eller af anden Grund er ude af Stand til at deeltage i Opdragelsens Byrder, er Faderen endogsaa pligtig til ene at besørge sit uægte Barns Opdragelse, forsaavidt som han dertil har Evne, dog uden at de overordentlige eller positive Tvangsmidler, som Lovgivningen hjemler, i dette Tilfælde kunne anvendes (Fr. 6 Dcbr. 1839 § 3), hvorhos og et Reskript af 2 Novbr. 1742 og Anordn. af 29 Aug. 1755 udtrykkelig vise, at uægte Børns Opdragelse ikke vedkommer Fattigvæsenet, saalænge Forældrene ere istand til at opfostre dem.

- Dersom Moderen er død, og hendes Forældre ville beholde Barnet, kan Faderen vel ikke imod deres Villie tage det til sig, men er i dette Tilfælde heller ikke pligtig at udrede Opdragelseshjælp, naar han selv tilbyder sig at opdrage Barnet (Rskr. 7. Sept. 1834).

4. Vægrer Barnefaderen sig ved at betale Opfostringshjælp, skal Overøvrigheden (Amtmanden, men i Kjøbenhavn Magistraten) i det Distrikt, hvor Faderen opholder sig, bestemme Størrelsen af den Hjælp han aarlig bør yde til Barnets Underholdning, og forhjælpe Moderen til at erholde af Faderens Formue, Løn eller anden Indkomst det Bidrag han er pligtig at udrede. (Fr. 14 Oktober 1763 og 30 Mai 1794. samt Rskr. 21 Septbr. 1822).

Naar Moderen henvender sig til Øvrigheden om Opfostringshjælp af den udlagte Barnefader, uden at der dog haves Vished om, at denne med Rette kan ansees som saadan, bør Øvrigheden foranstalte Sagen behandlet ved den Politiret, hvorunder han henhører, hvilken, saafremt mindelig Afgjørelse ikke finder Sted, paa den for private Politisager foreskrevne Maade (uden Prokuratorers Mellemkomst) skal undersøge og paakjende Sagen, saavel som og modtage den Ed, der ifølge Forening eller Dom maatte blive at aflægge.

Dersom, efter Sagens Udfald, Opfostringshjælp bliver at fastsætte af Øvrigheden, har Retten at meddele denne fornøden Underretning om Alt, hvad der er foregaaet. I første Instants skal i slige Sager intet Gebyr betales til Dommeren, Skrивeren eller Stævningmændene. (Pl. 28 Mai 1825). Dersom Barnefaderen er fraværende, kan den Øvrighed, hos hvem Moderen søger Bistand, henvende sig til Øvrigheden paa det Sted, hvor den Paagjældende efter Rimelighed kan antages at være henreist, og sidstnævnte Øvrighed bør da sørge for Personens Opdagelse og Tilpligtelse at yde Hjælp.

5. Overøvrigheden skal bedømme, hvad der, uden at betage Barnefaderen og dem han ellers er pligtig at underholde det Fornødne, kan anvendes til hans uægte Barns Underholdning. (Rskr. 2 Juli 1827).

Skjøndt Barnefaderen i Almindelighed efter hans Vilkaar og Formue bør erlægge idetmindste Halvdelen af de Omkostninger, som Barnets Underholdning udfordrer, saa kan Øvrigheden dog ogsaa tage Hensyn til de særdeles Omstændigheder, som maatte forøge Barnefaderens og nedsætte Moderens Brøde, og ifølge heraf paalægge ham et større Bidrag end ellers, dog at Hensyn til Vilkaar og Formue ikke tilsidesættes. (Rskr. 14 Sept. 1830).

Hører Barnefaderen til den tjenende Klasse, bør der nøie vaages over at der hos vedkommende Huusbonde gjøres Beslag paa saameget af hans Løn, at Alimentationspengene deraf kunne udredes. (Rskr. 19 Oktober 1816). Naar Øvrighedsresolutionen, hvorved et Tienstetyende er tilpligtet at udrede Alimentationsbidrag, lovlig bliver forkyndt for Huusbonden, er denne pligtig, for Stævningmændene at opgive, hvad af den Paagjældende er betinget i Løn, saavel i Penge som i andre Emolumenter, og hvormeget deraf han for det løbende halve Aar allerede har oppebaaret. Det Opgivne skulle Stævningmændene tegne paa Resolutionen, og Huusbonden maa derefter ikke udbetale noget af Lønnen, eller afgive nogle af Emolumenterne til den Paagjældende, førend han beviislig har betalt Alimentationsbidraget, da Huusbonden ellers selv skal udrede samme for den Tid, Tyendet er i hans Tjeneste.

Naar Tyendet forlader hans Tjeneste, skal han derom gjøre Anmeldelse til Stedets Politimester, der igjen bør meddele Den, der nyder Alimentationspengene, Efterretning herom, for at denne hos den nye Huusbonde kan lade Resolutionen forkynde. (Rskr. 5 Decbr. 1820). Den, der saaledes har lagt Beslag paa Barnefaderens Løn, kan inddrive den hos Huusbonden med samme Ret som Barnefaderen selv, dog kan Huusbonden i intet Tilfælde komme til at afsone den. (Rskr. 2 Juni 1827).

Er Barnefaderen Soldat, kan Opfostringspengene indeholdes af hans Ducørpenge, men ei af hans Lønning. (Fr. 30 Mai 1794).

Dersom en Mandsperson har flere Uægte Børn, hvis Mødre gjøre Fordring paa Opdragelseshjælp uden at Faderens Løn eller øvrige Eiendele ere tilstrækkelige til at fyldestgjøre dem alle, vil det Fruentimmer være nærmest til at erholde den resterende Opdragelseshjælp, der først har gjort Forbud paa Barnefaderens Løn.

Denne Mening er antaget i Kancelliskr. af 12 Oktober 1830. som støtter sig paa L. 1 - 24 - 20: "*Dersom Flere paa een Tid begjere af Fogden at gjøre dem Nam eller Indførsel, da skal Fogden først være den følgagtig, som ældst Nams- eller Indførsels-Dom haver. Men forsømmer Nogen selv sin Ret, da maa den bekomme Nam eller Indførsel, som lovligen sin Sag forfølger*",

6. Naar Bidraget til et uægte Barns Opfostring af Øvrigheden er fastsat og bekiendtgjort for Barnefaderen, maa han enten udrede det, eller taale Udpantning derfor, hvorimod Bidraget fra den forbigangne Tid, nemlig inden Barnemoderen har meldt sig hos Øvrigheden om Hjælp til Barnets Opdragelse, ikke har denne Forret, men bør ansees som betroet Gods. (Rskr. 23 Juli 1796). Dog bør den Øvrigheds-Resolution, som hjemler Udpantningen (hvilken uden slig hver Gang erhvervet Resolution fra vedkommende Over-Øvrighed ingensinde, end ikke om Fordringens Størrelse tidligere er bestemt ved Øvrigheds-Resolution, maa iværksættes), forud ved Stedets Stævnevidner kundgjøres den Paagjældende, hvilket, forsaavidt ikke Resolutionen fastsætter en længere Frist, bør skee idetmindste 3 Dage inden Udpantningen iværksættes. Forat udføre denne Kundgjørelse og derom give Attest, betales til hver af Stævnevidnerne 8 sk., hvilken Udgift, som bør godtgjøres af Den, der ved ei betimelig at have opfyldt sin Forpligtelse har foranlediget samme, bliver i fornødent Fald at inddrive tilligemed selve Fordringen og Udpantningsgebyret. (Fr. 2 Juni 1830 § 3).

Dersom Bidraget heller ikke ved Udpantning kan erholdes, skal det afsones med Fængsel paa Vand og Brød. (Fr. 10 Dcbr. 1790 og Fr. 26 Novbr. 1836 § 5).

Moderen er dog kun berettiget til at erholde Bidraget for det sidste Aar inddrevet ved Udpantning og Afsoning; men for den Opdragelseshjælp, som hidrører fra de forbigangne Aar, har hun kun personlig Tiltale til Barnefaderen (Pl. 28 Oct. 1805); dog er det nok, at Øvrighedens Hjælp til Inddrivelsen er begiert inden Aarets Udgang. (Rskr. 16 Novbr. 1822). Bidraget kan ikke fordres forudbetalt, derimod staaer det Øvrigheden frit for at bestemme i hvilke Terminer det bør erlægges, endog maanedlig og ugentlig; men Afsoningen kan i intet Tilfælde fordres for mindre end det, der staaer tilbage for et halvt Aar, om end Bidraget skulde være erlagt i kortere Terminer. (Kancelliskr. 23 Septbr. 1834 og Fr. 46 Novbr. 1836).

7. Naar Fattigvæsenet maa antage sig forladte Hustruer og Børn, faaer det derved Ret til at oppebære det Underholdnings-Bidrag, som de vedkommende Mænd eller Fædre ere pligtige at yde. Med Hensyn til den Fattigvæsenet saaledes tilkommende Ret til Erstatning, er ved Resolution af 12te August 1811 befalet: at den Ægtemand, der modvilligen unddrager sig fra at forsørge sin Hustru og de Forældre, som ligeledes modvilligen unddrage sig fra Opfyldelsen af deres Pligter mod deres Børn, og derved foranledige at Hustruen og Børnene falde Fattigvæsenet til Byrde, skulle tilbagebetale Fattigvæsenet de derved foraarsagede Bekostninger.

Nægte de at tilbagebetale eller afdrage paa denne deres Gjæld, skulle de paalægges at afdrage Gjælden ved at arbeide til Fordeel for Fattgvæsenet, uden at maatte imidlertid forlade Distriktet.

- Bestyrerne af Fattgvæsenet skulle bestemme, hvormeget den Paagjældende ugentlig skal afdrage, med Hensyn til hans Arbeidsförlighed, den gangbare Priis paa det Arbeide, han henvises til, og övrige Omstændigheder.

- Forlader han Distriktet mod det givne Forbud, skal han tiltales for en Politiret og straffes med Fængsel paa Vand og Bröd.

- Nægter den Paagjældende at arbeide, eller viser Dovenskab eller Skjødesløshed under Arbeidet, have Bestyrerne af Fattgvæsenet Ret til at hensætte ham i Fængsel paa Vand og Bröd indtil han beqvemmer sig til at modtage Arbeidet og ved sammes ordentlige Udförelse afdrage paa sin Gjæld; dog maa dette Tvangsmiddel ikke anvendes for længere Tid end i det høieste 7 Dage hver Gang.

- Hertil er ved Resolution af 14 Mai 1828 føiet følgende Forklaring og nærmere Bestemmelse:

Vedkommende Fattigvæsen har desuden Ret til at anvende de samme Tvangsmidler imod dem, som nægte at betale Fattigvæsenet hvad de saaledes skyldte for dettes ydede Underholdning til Hustruer eller Børn, som ifølge Anordningerne af disse selv kunne kræves anvendte. Dog skal Fattigvæsenet, for saavidt muligt at komme til Erstatning, og for at tillige Anvendelsen af legemlig Straf kan blive saa sjælden som mulig, anvende følgende Fremgangsmaade:

Det bør sørge for, at Bidraget ikke opdynger sig og henstaaer uopkrævet i et længere Tidsrum; derimod bør det søge forud at sikre sig det ved Forbud paa den Paagjældendes Lön, Arbeidsfortjeneste eller deslige, og kræve det prompte til hver Forfaldstid, samt i Udeblivelsestilfælde strax requirere det inddrevet ved Udpantning. Naar det saaledes ikke kan erholdes, bør Fattigvæsenet overveie, om det ikke ved at skaffe den Paagjældende Arbeidsfortjeneste kan erholde Bidraget, og derhos nøie undersøge, om det er af Uvillie, Dovenskab eller af virkelig uafhjælpelig Uformuenhed at det ikke udredes, og først naar denne Undersøgelse er foregaaet, bør det under nøie Forklaring af alle Omstændigheder begjære Resolution om Afsoningen.

- Denne Resolution bliver udenfor Kjøbenhavn at afgive af Amtmanden, som efter nøie at have overveiet, og om fornödent gjøres, nærmere ladet alle Omstændigheder undersøge, resolverer om Afsoning bør finde Sted eller ikke; men i intet Tilfælde bør denne dekretes, hvor den Paagjældende uden egen Bröde, Dovenskab eller anden Forsømmelse fra sin Side ved virkelig Fattigdom er sat ud af Stand til at udrede Betalingen.

Om endog Moderen ved at modtage en Sum Penge een Gang for Alle har renunceret paa aarligt Bidrag, har dette dog ingen Retsvirkning for

Fattigvæsenets Vedkommende, da Moderen, om hun er uformuende, ikke kan frafalde Barnets eller Fattigvæsenets Ret. (Rskr. 15 Aug. 1815).

8. Forældrene ere pligtige at underholde Børnene indtil deres 18de Aar, med mindre de for kunne erhverve deres Underhold, og om dette end tidligere har været Tilfælde, men Børnene derefter atter blive trængende til Andres Hjælp, indtræder Forældrenes Forpligtelse paany.

- Dog er det Forældrenes Pligt at sørge for deres Børn, naar disse ved Afsindighed blive trængende til Hjælp, om end saadant Uheld indtræffer efterat Børnenes Opdragelse er tilendebragt og Fædremagten ophørt; ligesom og Børn, naar de dertil have Evne, ere pligtige at antage sig deres afsindige Forældre.

- Men vedkommende Øvrigheder skulle ved Anvendelsen af ovenanførte Bestemmelse nøie overveie de Paagjældendes hele oeconomiske Forfatning og iagttage, at der ei paalægges dem større Bidrag til deres afsindige Børn eller Forældre end de kunne taale, uden derved at sættes ud af Stand til at opfylde deres øvrige Pligter (PL. 19de Novbr. 1828 § 2 - 3).

Den, der gifter sig med en Enke, der har Børn, eller med et Fruentimmer, der har uægte Børn, paadrager sig ved Ægteskabet samme Pligt til at sørge for Børnenes Underholdning og Opdragelse, som om de vare hans egne Børn, og efter Faderens Død er en Stedmoder ligeledes forpligtet til at sørge for sine Stedbørns Underholdning og Opdragelse (Fr. 24 Jan. 1844 § 9), hvilken Forpligtelse i Tilfælde af nyt Ægteskab gaaer over paa hendes anden Mand (Indenrgsm. Skr. af 27 Juli 1849). Dog gjælder disse 2de sidste Bestemmelser ikke, dersom Vedkommendes Ægteskab er indgaaet før den 24de Januar 1844, idet den anførte Forordning ikke kan tillægges tilbagevirkende Kraft (Indenrigsm. Skr. af 12 Dcbr. 1849 o. fl.)

9. Forældrene have derimod igjen Ret til at beholde Børnene hos sig og at fordre Lydighed og Ærbødighed af dem; dog maa de ikke lade dem hengaae i Ørkesløshed, men skulle holde dem i Skole og sætte dem til ærlige Tjenester eller Haandværker (D. L. 3 - 18 - 7).

Det Barn, der slaar sine Forældre eller saarer dem, straffes med Forbedringshuusarbeide, eller efter Omstændighederne endog paa Livet, men den, der bander sine Forældre eller dem ublulig tiltaler, straffes med Fængsel paa Vand og Brød eller med Forbedringshuusarbeide. Desuden har det Barn, der er befunden skyldig i nogen af de forannævnte Fornærmelser mod det ene af sine Forældre, forbrudt sin Arveret efter dem begge, forudsat at Barnet har opnaaet Lavalder, som er 15 Aar; men den Skyldiges Børn træde i Dennes Sted, selv om den Skyldige endnu er i Live; dog staaer det til Forældrene, eller een af disse for sit Vedkommende, ved en bestemt og beviislig Villies-Ærklæring at gjengive den Paagjældende sin forbrudte Arv. (Fr. 4 Octobr. 1833 § 22).

Ogsaa for stor og vedvarende Ulydighed kunne Forældrene gjøre deres Børn arveløse, dog først efter foregaaende Dom. (D. L. 6 - 5 - 1). Omendskjønt

Ulydigheden kun er beviist mod den ene af Forældrene, forbrydes dog Arveretten efter dem begge, men den Arveløses Børn beholde den forbrudte Arv.

Forældre have vel Ret til at revse deres Børn for Ulydighed, men dersom denne Ret overdrives, eller udøves paa en saadan Maade, at Børnenes Liv og Helbred derved sættes i Fare. straffes det som om Forældrene havde gjort en Fremmed Skade (D. L. 6 - 5 - 5. 6), og paa Grund af den Kjærlighed og Omhu, Forældre ere. deres Børn skyldige, vil endog en mere skjærpet Straf kunne anvendes. (Fr. 4 Oct. 1833).

10. Naar Barnet har opnaaet sit 18de Aar er det berettiget til at forlade Forældrenes Huus (D. L. 3 - 17 - 38) og staaer saaledes ikke længere under Fædremagten.

- Paa den anden Side ere Forældrene ikke pligtige at beholde Børnene hos sig og forsørge dem længere end til det 18de Aar, og naar Børnene efter denne Tid blive trængende, er det Fattigvæsenets Pligt at antage sig dem, fra hvilken Regel blot gjøres Undtagelse i Afsindighedstilfælde. (Ny Coll. T, for 1844 Pag. 137).

11. Personer, der ei have Livsarvinger, kunne faae Tilladelse til, ved Adoption at antage Nogen i Barns Sted, saaledes, at den Adopterede maa føre Pleieforældrenes Navn og som ægte Barn tage Arv efter dem, dog kun forsaa vidt deres egentlige Eiendom angaaer, men ikke med Hensyn til Grevskaber, Baronier og lignende Familieeiendomme. Det antagne Barn erholder ikke derved Ret til at arve Pleieforældrenes Slægtninger, men taber paa den anden Side heller ikke ved Adoptionen sin Arveret i den Familie, hvortil det ved Fødselen hører. (Resol. af 13 Dcbr. 1815).

- Den, der een Gang har adopteret et Barn, kan ei siden vilkaarlig frasige sig dets Opdragelse, og det beholder sine Rettigheder, om end Pleieforældrene senere erholve Livsarvinger.

- Om den Adopteredes Børn i hans Sted ere berettigede til at arve Pleieforældrene, beroer paa Bevillingens Indhold. Denne, der udfærdiges af Justitsministeriet mod et Gebyr af 16 Rdr. 5 Mk., kan naturligviis ikke blot erhverves af Ægtefolk, men og af enkelte Personer.

12. Et uægte Barn kan Faderen legitimere, som bestaaer deri, at Faderen til Thinge forkynder, at det er hans Barn, hvilken Handling maa finde Sted saavel ved Faderens som Barnets Værnething og formeentlig ogsaa kan bevirkes derved, at Faderen udsteder en skriftlig Declaration desangaaende og lader samme thinglæse. Dog erholder det legitimerede Barn ikke de samme Rettigheder som et ægte Barn og kan navnlig ikke tage fuld Arv efter Faderen.

"Dersom Fader fører Slegfredbarn til Thinge, og lyser og forkynder, at det er hans Barn. og skjøder det, hvad som han vil give det, da skal det saameget beholde som det skjød det vorder; dog at det ei er mere end halv Lod mod Ægtebarn. End lyser han det i Kuld og Kjøn, og skjøder det intet, da tager det

halv Lod mod Ægtebarn. Er ei Ægtebarn til, da tager Slegfredbarn, som thinglyst er, fuld Arv efter Faderen. Og fanger Slegfredbarn nogen Arv efter Faderen, da arver det og efter Sødskende og Fædrene-Frænder, halv saameget som Ægtebarn, uden Faderen forkyndte det paa Thinge, at Slegfredbarn skulde nøies med det, som Faderen gav det i Hænde, og da faaer det ei mere, enten efter Fader, eller Sødskende, eller Fædrene-Frænder. Det Barn, som af Fader thinglyst vorder, maa ingen vrage, at det jo holdes for Ægtebarn"
(D. L. 5 - 2 - 70).

Iøvrigt kan Faderen bedre og sikkrere see sit uægte Barn til gode ved Testament, idet han, naar han ikke har Ægtebørn, kan tillægge det saameget han vil, endog sin hele Bo, men, naar han har Ægtebørn, indtil en Trediedeel af denne.

Kilde: Lovbog for Landmanden. v/ M. Rasmussen, 5. udgave.

Odense, Miloske Boghandel, 1861.

Side 29 – 37.